

Slomljeni pokreti

Errico Malatesta

1922.

Crveni tjedan.¹ Kruži legenda da sam bio organizator „Crvenoga tjedna” 1914. Velika čast, ali nezaslužena!

„Crveni tjedan” nije bio pripremljen i željen pokret, već se neočekivano dogodio kao spontana reakcija ponosnoga naroda na besmisleni i krvavu provokaciju snaga reda.

Stvari su išle ovako.

Već neko su se vrijeme subverzivne partije, a posebno anarhisti i sindikalisti bunili ne bi li postigli oslobođenje Masettija² i ukidanje odreda za disciplinu.³ Množili su se sastanci i skupovi, ali učinci su bili slabi i vlada nije davala znakove popuštanja. Tražio se neki glasnjiji način demonstriranja koji bi mogao protresti javno mnijenje i ostaviti dojam na vlasti. Na jednom je skupu u Anconi jedan militant (kojeg neću spomenuti imenom jer ne znam bi li on to sad volio) nabacio prijedlog koji je entuzijastično dočekan. Kako se približavala prva nedjelja lipnja u kojem službeni svijet obilježava „začetak” albertinskoga statuta⁴ vojnim paradama s kraljevskim i prefektskim primanjima, mi, reče on, trebamo onemogućiti ili barem omesti slavlje: sazovimo na dan ustava skupove i povorke u svim talijanskim gradovima pa će vlada biti prisiljena poslati trupe na teren u službu javne sigurnosti, pa se vojna parada neće moći održati.

Ideju su, koju je zatim prisvojio časopis *Volontà*, koji su tada stampali u Anconi, toplo su podržali i promicali, i kad je stigla prva nedjelja u lipnju, ostvarili je u mnogim gradovima.

Parade nisu održane, demonstracije su uspjele, a mi tada nismo gurali stvari dalje jer je u Italiji sazrijevaio opći pokret pa nije bilo potrebe da trošimo snage na zasebne akcije. Međutim, glupost i brutalnost policije događajima su zadale drugačiji tok.

Ujutro su u Anconi trupe ostale na terenu i nije se dogodilo ništa ozbiljno. Poslijepodne održan je skup u prostoru republikanaca u Vili Rossi i nakon što su nastupili govornici raznih partija i objasnili povode demonstracije, svjetina je počela izlaziti. Ali na vratima je stajala policija koja je naređivala da se ljudi raziđu, dok su kordoni karabinjera zatvarali sve ulice kojima se moglo otići i onemogućavali prolaz. Došlo je do sukoba: karabinjeri su zapucali i ubili troje mladih.

Tramvaji su stali, sve su trgovine zatvorene te je bez plana i proglosa počeo generalni štrajk. Sutradan i u nadolazećim danima Ancona se našla na pragu pobune. Neke trgovine oružjem bile su pokradene, mnogo je pšenice prisvojeno, počeli su se nazirati obrisi neke vrste organizacije za zadovoljenje prehrambenih potreba populacije. Grad je bio pun trupa i u luci su pristali ratni brodovi, ali se vlasti, iako su slale velike patrole u obilaske, nisu usudile napadati, očito jer se nisu uzdale u poslušnost vojnika i mornara. Naime, vojnici i mornari udruživali su se s narodom: ankonske žene, žene bez premca, milovale su vojnike, dijelile im vino i cigarete, navodile ih da se stope sa svjetinom; tu i tamo bi netko pljunuo ili ošamario pokojega časnika u prisutnosti njegovih trupa, a vojnici su to dopuštali i čak poticali kimanjem i riječima. Štrajk je svakoga dana sve više dobivao karakter ustanka i već su neki proglasi jasno govorili da se više ne radi o štrajku te da je potrebno cijeli gradski život reorganizirati na novim osnovama.

¹ *Settimana Rossa*, narodni ustanak započet u Anconi koji se između 7. i 14. lipnja 1914. iz Marche proširio i na Romagnu, Toscanu i druge dijelove Italije kao reakcija na masakr koji su policija i vojska izvele nad prosvjednicima u Anconi. Nakon početnog revolucionarnoga uzleta i proglašavanja generalnog štrajka, sindikalna organizacija Confederazione Generale del Lavoro odlučila je proglasiti kraj štrajka i nastavak rada što je u konačnici zaustavilo ustanak.

² Augusto Masetti (1888. – 1966.), anarhist iz Italije poznat po tome što je tijekom talijansko-turskoga rata (1911. – 1912.) ustrijelio zapovjednika vlastite vojske, da bi zbog toga bio osuđen na ludnicu i streljanje. Malatesta govori o nizu prosvjeda koji su pokrenuti radi njegova oslobođenja.

³ *Compagnie di disciplina*, posebni pješadijski odredi vojske.

⁴ *Lo Statuto del Regno* ili *Statuto Fondamentale della Monarchia di Savoia*, ustav Kraljevine Italije iz 1848., zvan albertinski statut po kralju Carlu Albertu od Savoie. Dan ustava, *La Festa dello Statuto*, obilježavao se svake prve nedjelje u lipnju, čak i u razdoblju fašizma.

U međuvremenu se pokret munjevitom brzinom proširio regijama Marche i Romagna, a već se širio i na Toscanu i Lombardiju. Stanje duha radništva bilo je povoljno za promjenu režima. Dogovor između revolucionarnih partija pao je sam od sebe; i premda su razni pirolini i chiese i pacetti jurili automobilima naokolo da zanijeću pokret, republikanski radnici divno su se borili u zajedništvu s anarhistima i revolucionarnim dijelom socijalista.

Prelazilo se na odlučujuće poteze. Štrajk s tendencijom da se pretvori u ustanak širio se. Željezničari su požurili preuzeti željeznice kako bi spriječili dislociranje trupa i kako bi vozili samo vlakovi koji su korisni za ustanički pokret.

Revolucija je bila na pragu spontanom nagonom stanovništva i s velikom vjerojatnošću uspjeha.

Svakako se u tom trenutku ne bi ostvarila anarhija, čak ni socijalizma, ali bile bi uklonjene mnoge prepreke i počelo bi razdoblje slobodne propagande, slobodnog eksperimentiranja, možda i građanskih borbi, ali na čijem smo kraju već vidjeli sjaj pobjede našega ideala.

Ali odjedanput, kad su nade bile na vrhuncu, stigla je telegramom direktiva Opće konfederacije rada⁵ koja proglašava da je pokretu došao kraj i naređuje prestanak štrajka. I tako su mase, koje su s pouzdanjem djelovale u jednom općem pokretu, ostale dezorijentirane, ljudi su posvuda shvatili da se ne mogu opirati sami i tako je pokret prekinut.

Zauzimanje tvornica. Metalci su otpočeli pokret zbog pitanja tarifa. Radilo se o štrajku novog tipa. Umjesto da su napustili tvornice, ostali su unutra te danonoćno držali stražu kako gospodari ne bi mogli prekinuti obustavu rada.

Ali to je bila 1920. godina. Cijela je proleterska Italija drhtala od revolucionarne groznice i stvar je ubrzo promijenila karakter. Radnici su shvatili da je kucnuo čas da konačno preuzmu sredstva za proizvodnju. Naoružali su se za obranu, mnoge su tvornice pretvorili u prave utvrde te su počeli organizirati proizvodnju za svoje potrebe. Gospodari su bili istjerani ili proglašeni uhapšenima... pravo vlasništva bilo je *de facto* ukinuto, zakoni su kršeni u svemu onome što služi napadu na kapitalističko iskorištavanje; bio je to početak novoga režima, nove forme društvena života. I vlast je to dopuštala jer se osjećala nemoćnom suprotstaviti se. To je poslije priznala ispričavajući se u parlamentu zbog izostale represije.

Pokret se širio s tendencijom da prigrlji druge vrste pobuna. Gdje god su seljaci zauzimali zemlju, počinjala je revolucija i razvijala se, rekao bih, na gotovo idealan način.

Reformisti su na sve to, naravno, gledali s nepovjerenjem i trudili se da pokret podbaci. Sam *Avanti!*, ne znajući kojim svecima da se moli, pokušao nas je prikazati kao pacifiste jer smo u *Umanità Nova* rekli da bi se, ako se pokret proširi na sve skupine, ako radnici i seljaci budu slijedili primjer metalaca i protjeraju gospodare te prisvoje sredstva za proizvodnju, revolucija mogla dogoditi bez prolivene kapi krvi.

Uzalud!

Masa je bila uz nas; poticali su nas da krenemo u tvornice da govorimo, ohrabrujemo i savjetujemo. Trebalo je da se multipliciramo tisuću puta kako bismo zadovoljili sve zahtjeve. Kamo god da smo pošli, našim su govorima radnici aplaudirali, a reformisti su se morali povući.

Masa je bila uz nas jer smo bolje tumačili njezine instinkte, njezine potrebe i njezine interese.

Ipak, bio je dovoljan tajni rad ljudi iz Opće konfederacije rada i njezin dogovor s Giolittijem da ljudi povjeruju u nekakvu pobjedu izdajom *radničke kontrole* da bi se radnike navelo da napuste tvornice baš u trenutku kad su šanse za uspjeh bile najviše.

⁵ Sindikalno udruženje *Confederazione Generale del Lavoro* (1906. – 1944.)

Naveo sam dva slučaja, ali bilo ih je još: pokret zbog visokih troškova života,⁶ štrajk u Torinu i Piemontu u zimi 1920.,⁷ štrajkovi u Milanu,⁸ itd. I kod njih bih stigao do istih zaključaka.

Na trgovima i u akcijama, masa je bila s nama i spremna djelovati. Ali onda u najboljem trenutku dopusti da je prevare, stane prezrena i razočarana, a mi ostanemo pobijeđeni i izolirani. Zašto? Prema meni, zato što smo dezorganizirani ili nedovoljno organizirani.

Drugi imaju sredstva da brzo posvuda prošire vijesti koje njima odgovaraju, istinite ili lažne, i tako utječu na mišljenje i usmjere akciju u kojem god smjeru hoće. S pomoću svojih saveza, sekcija, federacija, raspoložuci povjerenicima u svim centrima, sigurnim adresama itd., oni su u stanju pobuditi pokret kad to služi njihovim ciljevima i prekinuti ga kad se ti ciljevi dosegnu. A da slome svaki pokret imaju najjednostavnije sredstvo: uvjeriti ljude u svim mjestima da je sve gotovo te da valja spasiti ono što se spasiti da.

Situacije koje sam opisao svakako će se umnožiti po Italiji, ali možda kratkoročno. Želimo li se i dalje naći jednako nespremni i nemoćni da se učinkovito suprotstavimo manevrima uspavljivača ili želimo iz neke revolucionarne situacije izvući sve najbolje plodove koje ona može dati?

⁶ *Movimento caro-viveri*, pokret protiv visokih cijena života koji je označio početak Crvene dvogodišnjice (*Bienno Rosso*, 1919. – 1920.), perioda intenzivne revolucionarne tenzije nakon Prvoga svjetskog rata u Italiji. Između 1914. i 1918. cijene osnovnih živežnih namirnica triput su rasle, pa se u lipnju 1919. u cijeloj zemlji javio val štrajkova. Kako izborna povećanja nadnica nisu uspjela držati korak s poskupljivanjima namirnica, štrajkovi su prerasli u demonstracije, ustanke i generalne štrajkove. U mnogim gradovima ljudi oslobađaju robu iz dućana te se formiraju komisije zadužene za njezinu jeftiniju distribuciju. Policija je ubila desetke osoba, a na tisuće ih je uhapšeno. Osim policijske represije, pokret je konačno slomljen u studenom iste godine kad su se održali parlamentarni izbori na kojima je Socijalistička partija Italije osvojila 33,3% glasova. Uspjeh socijalista ipak neće dovesti do zadovoljenja zahtjeva radništva te će se štrajkovi i ustanci nastaviti i 1920. godine.

⁷ Niz štrajkova koji su počeli u ožujku 1920. godine. Prvi štrajk bio je onaj torinskih radnika tvornice automobila FIAT, poznat kao štrajk kazaljki (*Lo sciopero delle lancette*). Radnici su od uprave tvornice zahtijevali da, povodom stupanja na snagu ljetnog računanja vremena, odgodi dolazak na posao za jedan sat. Nakon što je uprava to odbila, Interna komisija metalurške radionice samoinicijativno je pomaknula tvornički sat za jedan sat unatrag. Nakon toga uprava je smijenila tri člana Interne komisije. Uslijedili su štrajkovi svih metalurških radionica u Torinu, a generalni je štrajk u travnju brojao 120 000 radnika iz Torina i okolice. Štrajk je zaustavljen 24. travnja kad je država poslala 50 000 vojnika u Torino. Radnici su se morali predati uz nametnuto drastično smanjenje broja tvorničkih radničkih vijeća.

⁸ Riječ je o naoružanim radnicima koji su zauzimali tvornice u rujnu 1920. U lipnju iste godine Savez metalurških zaposlenika i radnika (Federazione Impiegati Operai Metallurgici, FIOM) predstavio je Federaciji automobilskih i metalurških industrijalaca memorandum zahtjeva za kojim su uslijedili memorandumima drugih kategorija radništva, a koji su svi, između ostalog, zahtijevali povećanje nadnica. Kako zahtjevi nisu ispunjeni, radnici su počeli s usporavanjem rada na što su industrijalci odgovorili zatvaranjem pogona. Tridesetoga kolovoza zatvorene su radionice tvornice automobila Alfa Romeo u Milanu, nakon čega su ih naoružani radnici zauzeli. Uslijedila su zatvaranja i naoružana zauzimanja tvornica i u drugim gradovima. Nakon brojnih pregovora s industrijalcima kao i sukoba unutar različitih tendencija radničkoga pokreta, radnici su okupirane tvornice prepustili industrijalcima između 25. i 30. rujna.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Slomljeni pokreti
1922.

Umanità Nova (Rim) br. 147 (28. lipnja 1922.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net